

Η ομορφιά των άλλων

ΤΗΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΡΟΥΣΣΟΥ

Η επιλογή ποιημάτων του διεθνώς αναγνωρισμένου Ανταμ Ζαγκαγιέφσκι (1945-2021) εκδόθηκε πρόσφατα, εννιά χρόνια μετά την πρώτη *Μαθήματα πιάνου* [μτφρ. Βασ. Μαραγκός, Κοινωνία των (δε)κάτων 2014]. Μεταφραστές από τα αγγλικά ο Χάρης Βλαβιανός, που τα τελευταία δύο χρόνια κατέθεσε μεταφράσεις σημαντικών ποιητριών/ών (Glück, Dickinson, Eliot). Η εμπειρία του συνεπάγεται αβίαστα ρέοντα λόγο ενώ, όπως αναφέρεται, η αντιπαραβολή με το πολωνικό πρωτότυπο διασφαλίζει την πιστότητα και την αρτιότερη επαφή με την ποίηση του Ζαγκαγιέφσκι, που συνεχίζει την παράδοση των μεγάλων Πολωνών (Μίλος, Σιμπόρσκα, Χέρμπερτ).

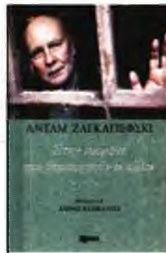
Γενήντα ποιήματα επιλέχθηκαν από τον Βλαβιανό για να αποδώσουν το γενικό ποιητικό σχέδιο του Ζαγκαγιέφσκι, τις θεματικές, το πνεύμα και τις κατευθύνσεις της ποίησής του. Διαγράφεται η πορεία του από την αρχή της παρουσίας του με τα «Πρώιμα ποιήματα (1970-1975)», τίτλο της πρώτης από τις πέντε ενότητες του βιβλίου, μέχρι τα υστερότερα ποιήματά του, της τελευταίας ενότητας «Αλλα ποιήματα» [1998-2002]. Ενδιάμεσα περιλαμβάνονται επιλογές από τις συλλογές *Ρίγος* (1985), *Καμβάς* (1991), *Μυστικισμός για αρχάριους* (1997) – απ' όπου τα περισσότερα ως αντιπροσωπευτικά της ώριμης φάσης του ποιητή.

Ο Ζαγκαγιέφσκι ξεκινά στη δεκαετία του 1970 ανήκοντας στη γενιά τη γνωστή ως Νέο Κύμα της Γενιάς του '68, που στόχευε στην αντίσταση στην επίσημη κομμουνιστική γλώσσα και ιδεολογία. Γρήγορα όμως αποσπάστηκε ακολουθώντας μια ενδιαμέση γραμμή και την προσωπική του ποιητική πορεία.

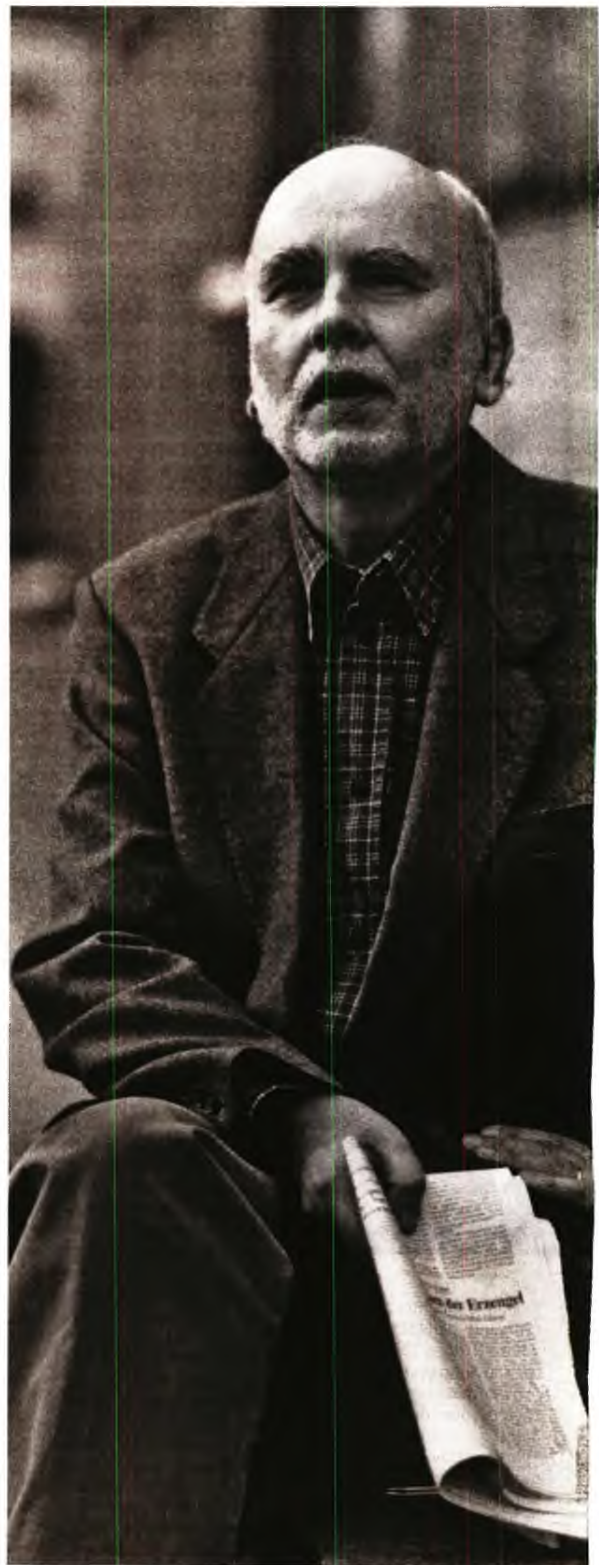
Ο κόσμος που τον κινητοποιεί είναι διφυής/δισυπόστατος: όσα προσλαμβάνει μέσω των αισθήσεων αποπνέουν την καθαρότητα της ομορφιάς, όπως

δηλώνει και ο τίτλος του ομώνυμου με το βιβλίο ποιήματος: «Μόνο στην ομορφιά που δημιουργούν/οι άλλοι υπάρχει παρηγοριά». Η ομορφιά βρίσκεται στην τέχνη, «στη μουσική των άλλων» και στα ποιήματα των άλλων». Η παρατήρηση της φύσης υποβάλλει επίσης την ομορφιά όπως στο «Μεταμόρφωση» ή τη στοχαστική γαλήνη όταν συνδυάζεται με την καταβύθιση στην τέχνη: «Το βράδυ διάβαζα μια ανθολογία./Αλικά σύννεφα έβοσκαν έξω απ' το παράθυρο./ [...] Στον καθαρό αέρα του δειλινού/διάβαζα μια ανθολογία». Όσα αποτελούν ιστορική γνώση (ο Ζαγκαγιέφσκι δεν έζησε τη φρίκη του Β' Παγκοσμίου αλλά βίωσε τις άμεσες συνέπειές του στα μεταπολεμικά χρόνια) ή μνήμη τροφοδοτούν τη σκοτεινή πλευρά της ποίησής του, χωρίς όμως απαισιοδοξία και άρνηση. Το απόσπασμα από τον πρόλογο του Ζαγκαγιέφσκι στην αμερικανική έκδοση του Χέρμπερτ που παραθέτει ο Βλαβιανός στην Εισαγωγή χαρακτηρίζει την ίδια την ποίηση του Ζαγκαγιέφσκι όπου το λυρικό εγώ «αντιμετωπίζει» τη σαρωτική επέλαση της Ιστορίας στο συλλογικό («Στο παρελθόν είχαμε πίστη σε αόρατα/πράγματα»). Κριτικά και στοχαστικά βλέπει το παρελθόν, με ελαφρά ειρωνεία που δεν είναι ωστόσο αιχμηρή όπως στο «Σιδερένιο τρένο»: «και το σιδερένιο τρένο ξεκίνησε αργά/και χάθηκε στην ομίχλη σαν τον δέκατο ένατο αιώνα» και το «Η δεκαετία του τριάντα», μια ειρωνικά ανάλαφρη απόδοση του φαινομενικά ήρεμου Μεσοπολέμου: «Στη δεκαετία του τριάντα/Δεν υπήρχε ακόμη/Το γρασίδι φυτρώνει/Ενα κορίτσι τρώει παγωτό φράουλα/[...] Τι τύχη/Δεν υπήρχε ακόμη!».

Πολλά ονόματα φιλοσόφων (Χούσερλ, Πλάτων, Σοπενχάουερ, Κίρκεγκορ, Νίτσε, Χέγκελ) διατρέχουν ορισμένα από τα ποιήματα συγκροτώντας έναν άμεσο διάλογο. Μια κριτική στάση απέναντι στον θεωρητικό λόγο των φιλοσόφων δια-

ANTAM ΖΑΓΚΑΓΙΕΦΣΚΙ
Στην ομορφιά που δημιουργούν οι άλλοι 50 ποιήματα
Μετάφραση: Χάρης Βλαβιανός
Σελ. 96
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ, 2023

Ανοιχτό Βιβλίο

Ανταμ Ζαγκαγιέφσκι

**Ο Ζαγκαγιέφσκι
καταθέτει μια
ποίηση-πολιτικό
παράδειγμα
με αισθητικό
αποτέλεσμα,
διδάσκοντας, χωρίς
να είναι διδακτικός,
πως η ζωή βιώνεται
με πόνο, που η
αλληλεγγύη τον
απαλύνει και η
τέχνη επιχειρεί να
τον μετουσιώσει σε
ομορφιά**

κρίνεται στα «Μια συνομιλία με τον Φρίντριχ Νίτσε» και «Φιλόσοφοι» όπως και η στοχαστική αναθεωρητική διάθεση για τους δασκάλους στο «Οι δάσκαλοί μου». Πατρίδα («Ποιήματα για την Πολωνία»), εκπατρισμός και επιστροφή («Αναζήτησε») τον απασχολούν, ενώ ονόματα ποιητών που βασανίστηκαν μακριά από την πατρίδα ή από αυτήν περνούν στα ποιήματα όπως: Τσέλαν, Μάντελσταμ, ο πρώτος μάλιστα βρίσκεται κοντά στη θέση του ίδιου του Ζαγκαγιέφσκι για την τέχνη (ποίηση) «που μεταμορφώνει τον πόνο σε ομορφιά» χωρίς να τον εξοβελίζει («Μεγάλη Παρασκευή στις σήραγγες του μετρό»).

Στο κομβικό ποίημα «Αυτοπροσωπογραφία» ο Ζαγκαγιέφσκι αυτοσκιαγραφείται, όχι χωρίς αυτοσαρκασμό, αναζητά τη μοναξιά ως μόνωση και στροφή στον εαυτό («Ιστορία της μοναξιάς», «Τρεις φωνές») χωρίς να αρνείται το συλλογικό, διατηρώντας την πίστη σε αξίες με άξονα τον Άλλο, όπως φαίνεται και στο «Στην ομορφιά που δημιουργούν οι άλλοι». Στο «Φωτιά» επίσης η συλλογική ματαίωση συγκλίνει με το προσωπικό δράμα: «...και ξέρω πόσο υπέροχο είναι να τρέχεις μαζί με άλλους αργότερα μένω μόνος μου». Έτσι, καταθέτει μια ποίηση-πολιτικό παράδειγμα με αισθητικό αποτέλεσμα, διδάσκοντας, χωρίς να είναι διδακτικός, πως η ζωή βιώνεται με πόνο, που η αλληλεγγύη τον απαλύνει και η τέχνη επιχειρεί να τον μετουσιώσει σε ομορφιά.